

Jerzy Święch

Janina Garbaczowska

Biuletyn Polonistyczny 30/3-4 (105-106), 241-246

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZMARLI

JANINA GARBACZOWSKA
23 X 1902-23 IX 1986

Prof. dr Janina Garbaczowska urodziła się 23 października 1902 r. w Gródku Jagiellońskim. Po ukończeniu Gimnazjum Żeńskiego im. Marii Konopnickiej w Przemyślu w 1920 r. wstąpiła w tymże roku na Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie, rozpoczynając studia z zakresu literatury polskiej i filologii klasycznej. Uczęszczała na seminaria profesorów: Wilhelma Bruchnalskiego, Juliusza Kleinera, Tadeusza Lehra-Spławińskiego, Henryka Ułaszyna, Jerzego Kowalskiego, Kazimierza Twardowskiego. Ale Jej nauczycielem z wyboru był od początku Juliusz Kleiner. Powstała pod jego kierunkiem praca seminaryjna "Wątki romansowe w twórczości Wacława Potockiego" stała się po paru latach (1928) podstawą do uzyskania przez Janinę Garbaczowską tytułu doktora filozofii. Dyplom magistra filozofii w zakresie filologii polskiej otrzymała później, bo dopiero w 1932 r. W tym samym roku uzyskała też dyplom nauczyciela szkół średnich, uprawniający do nauczania w liceach i seminariach nauczycielskich. Garbaczowska podjęła bowiem równoległe ze studiami pracę nauczycielską, wpierv w Prywatnym Gimnazjum Żeńskim Konwentu SS. Sercanek (Sacré Coeur) we Lwowie (1921-1924), następnie w Zakładach Naukowo-Wychowawczych Zgromadzenia SS. Najświętszej Rodziny z Nazaretu (1924-1937), z kolei w Państwowym Gimnazjum Ruskim (1937-1939), a także przez krótki czas kontynuując ulubiony zawód

nauczyciela po wojnie, w VIII Państwowym Liceum i Gimnazjum im. A. Witkowskiego w Krakowie.

W r. 1930 prof. Juliusz Kleiner powołał ją do pracy jako asystentkę w Katedrze Filologii Polskiej Uniwersytetu Jana Kazimierza, na którym to stanowisku pozostawała aż do wybuchu wojny. Władze radzieckie począwszy od 28 XI 1939 r. zatrudniały ją dalej w tej samej katedrze. Kres temu położyła niemiecka okupacja Lwowa, która dla Janiny Garbaczowskiej oznaczała zarazem początek pracy w tajnym nauczaniu uniwersyteckim i szkolnym. Nie należąc do żadnej z tajnych organizacji wojskowo-politycznych, przechowywała często w swoim mieszkaniu materiały Armii Krajowej, przynoszące przez kolegów uniwersyteckich.

Po wojnie znalazła się w Krakowie, pracując w l. 1946-1947 jako korektorka w wydawnictwie "Czytelnik", zaś od maja 1947 r. w Katedrze Literatury Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, początkowo jako starszy asystent, następnie od 1948 r. jako adiunkt, a od 1949 - wykładowca. Równolegle prowadziła w latach 1950-1951 zajęcia w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie, a w latach 1951-1952 jako zastępca profesora w Uniwersytecie łódzkim. W r. 1953 otrzymała propozycję pracy w nowo utworzonym w 1945 r. Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, obejmując stanowisko kierownika Katedry Filologii Polskiej i zarazem Zakładu Historii Literatury Polskiej przy tejże katedrze. W wyniku kolejnych reorganizacji kierowała Katedrą Historii Literatury Polskiej (od 1954 r.), Katedrą Historii Literatury Polskiej I (od 1962 r.), a od 1970 r. do chwili przejścia na emeryturę (1973) stała na czele Zakładu Literatury Współczesnej w Instytucie Filologii Polskiej UMCS. W r. 1954 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1971 - profesora zwyczajnego.

Utworzenie polonistyki na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej i kierowanie nią przez wiele lat należy bezsprzecznie do największych życiowych dokonań Profesor Janiny Garbaczowskiej. Oddana pracy dydaktyczno-wychowawczej, zawsze sobie najbliższej, starannie dobierała kadrę nauczycielską, promując zdolności i zapał do pracy.

Zgodnie ze swoim żywym usposobieniem, bezkompromisowością ocen, talentem wykładowcy i prelegenta angażowała się prof. Garbaczowska zawsze w przedsięwzięcia o charakterze naukowym, kulturalnym czy oświatowym. Już przed wojną uprawiała działalność odczytową w ramach powszechnych wykładów uniwersyteckich we Lwowie, dużym uznaniem cieszyły się Jej prelekcje w Kasynie Lwowskim i Kole Literackim. Towarzyszyły temu publikacje na łamach ówczesnej prasy ("Sygnały", "Wczoraj-Dzisiaj-Jutro", "Polonia"). Od 1937 r. współpracowała z lwowską rozgłośnią Polskiego Radia, brała też czynny udział w pracach Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza, które do czasu wojny miało swoją siedzibę we Lwowie. Od maja 1934 r. wchodziła w skład Wydziału czyli zarządu głównego Towarzystwa, pełniąc tę funkcję aż do 1946 r., tj. do wyboru nowych władz i przeniesienia siedziby Towarzystwa do Warszawy. Występowała w Wieczorach "Pamiętnika Literackiego", imprezach organizowanych w Czytelni Biblioteki Ossolineum we Lwowie, z prelekcjami na temat współczesnych dzieł literackich, angażując się też czynnie w przygotowania do ogólnokrajowego Zjazdu Naukowego im. Ignacego Krasickiego (Lwów, czerwiec 1935). Po wojnie z zapałem włączyła się do cyklu Powszechnych Wykładów Uniwersyteckich w Krakowie, nierzadko wyjeżdżając w tzw. teren, nie zaniedbując jednak publicystyki, o czym świadczą artykuły w "Dzienniku Polskim", "Dzienniku Literackim", "Odrodzeniu", "Listach z teatru", "Naprzodzie", "Życiu

Literackim". Doszły wówczas również do głosu zainteresowania teatrem, objawiane już wcześniej, kiedy to w latach 1944-1945 Janina Garbaczowska pracowała w ówczesnym Teatrze Polskim we Lwowie jako asystentka reżysera Bronisława Dąbrowskiego. W Lublinie pełniła przez wiele lat (1958-1972) funkcję wiceprezesa miejscowego Oddziału Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, biorąc z początku żywy udział w życiu literacko-kulturalnym miasta, później jednak poświęcając się głównie pracy nauczycielskiej i wychowawczej.

Należy też odnotować udział prof. dr Janiny Garbaczowskiej w krajowym życiu polonistycznym, co przynosiło Jej wiele satysfakcji i uznania. Była m.in. członkiem zespołu rzeczoznawców przy Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla Pracowników Nauki, zasiadała także w Zespole Rzeczoznawców Filologii Polskiej przy Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego. W początkowym okresie istnienia polonistyki UMCS pozyskiwała dla niej wielu wybitnych uczonych, prowadzących tu zajęcia i wykłady. Nie odmawiała swojego uczestnictwa w przewodach doktorskich i habilitacyjnych, sama wypromowała kilku doktorów. Była osobą czynną, prawdomówną i życzliwą ludziom.

Poza wczesną, nieopublikowaną pracą o Wacławie Potockim, zainteresowania naukowo-badawcze prof. Janiny Garbaczowskiej, koncentrowały się na zagadnieniach literatury nowszej, głównie XIX-wiecznej. Spośród autorów, jakimi się zajmowała - niestety sporadycznie i niesystematycznie - należy wymienić przede wszystkim Józefa Blizińskiego i Wacława Berenta. Pierwszy, zgoła zapomniany w naszych czasach, znalazł w Garbaczowskiej sumiennego edytora i komentatora swoich dzieł. W serii Biblioteki Narodowej wyszły w Jej opracowaniu dwie komedie: "Rozbitki" (1953) i "Pan Damazy" (1956), a w Wydawnictwie Literackim

"Dziwolągi i humoreski" (1962), poprzedzone wstępem Garbaczowskiej "O prozie epickiej Józefa Blizińskiego". "Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku" zamieścił sylwetkę Blizińskiego Jej pióra (s. IV, t. II). Również w "Obrazie" prof. Garbaczowska ogłosiła syntetyczny zarys życia i twórczości Wacława Berenta, swojego ulubionego pisarza (s. V, t. III). Poświęciła mu także kilka drobniejszych studiów; zamierzona większa praca nie doszła do skutku.

Duża wiedza historycznoliteracka i fachowe przygotowanie nauczycielskie w połączeniu z żywym i przejrzystym stylem piarskim sprawiają, że prace Garbaczowskiej, często drobne i przyczynkarskie, stanowić mogą zarazem przykład dobrej roboty polonistycznej. Na skutek rozmaitych przyczyn natury osobistej i niezależnych od woli autorki okoliczności nie zdążyła badanom swoim nadać większego rozmachu. Tak więc np. jedynie wzmianki w krakowskich sprawozdaniach PAU pozwalają się domyślać skali ambitnego przedsięwzięcia, jakim była zamierzona przez Garbaczowską monografia o prasie krakowskiej w roku Wiosny Ludów. Podobnie było z innymi projektami.

Z powodzeniem natomiast, i to od wczesnych lat, uprawiała Janina Garbaczowska gatunek pisarstwa o charakterze popularno-naukowym, ogłaszając osobno rozprawkę "Kultura umysłowa Polski w dobie napoleońskiej" (Lwów 1938), a poza tym szereg artykułów w "Poloniście" i w innych czasopismach. Po wojnie w serii Wiedzy Powszechnej wyszedł Jej autorstwa szkic poświęcony Norwidowi (Łódź 1948). Z upodobaniem kreśliła też sylwetki uczonych, których znała, trafnie wydobywając cechy osobowości, sięgając do własnych wspomnień, jak to ma miejsce w artykułach poświęconych pamięci Jej nauczyciela, Juliusza Kleinera, czy też wieloletniego serdecznego przyjaciela, Kazimierza Wyki.

Była odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, tytułem honorowym "Zasłużony Nauczyciel PRL".

czerwiec 1987

Jerzy Święch

BRONISŁAW NADOLSKI
7 IV 1903-29 XII 1986

W dniu 29 grudnia 1986 r. zmarł w Toruniu dr hab. Bronisław Nadolski, emerytowany profesor zwyczajny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, długoletni kierownik Zespołowej Katedry Literatury Polskiej i dyrektor Instytutu Filologii Polskiej, prodziekan i dziekan Wydziału Humanistycznego oraz prorektor UMK. Zmarły był wybitnym znawcą literatury staropolskiej, zaś z czasem drugą dziedziną jego zainteresowań stały się pionierskie badania nad przeszłością kulturalną Pomorza. Był również Profesorem obdarzony pasją społecznikowską; przez całe życie aktywnie uczestniczył w pracach licznych towarzystw naukowych i organizacji społecznych, nade wszystko był jednak oddanym młodzieży nauczycielem i wychowawcą. Ta właśnie sfera Jego działalności uhonorowana została Medalem dla Zasłużonego Nauczyciela PRL, którego przyznanie cenił sobie szczególnie wysoko.

Bronisław Nadolski urodził się 7 kwietnia 1903 roku w rodzinie inteligentkiej we Lwowie. Tam też ukończył gimnazjum klasyczne, a następnie studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jana Kazimierza, specjalizując się w zakresie filologii polskiej i klasycznej pod kierunkiem tak znakomitych profesorów, jak Wilhelm Bruchnalski, Ryszard Ganszyniec, Juliusz